

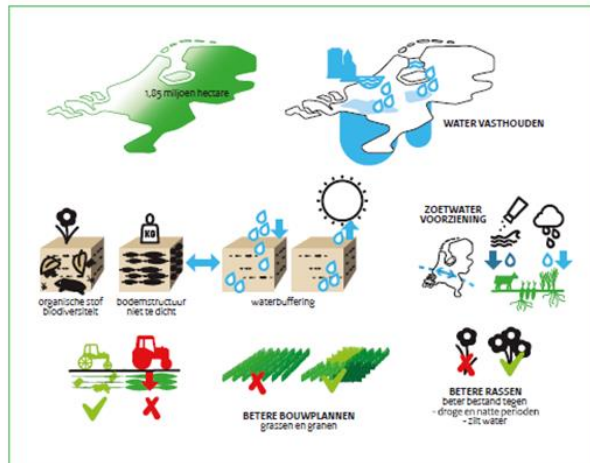

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Actieprogramma klimaatadaptatie landbouw

Actieprogramma klimaatadaptatie landbouw

Sabine Pronk

Ministerie van LNV

3 maart 2020

Aanleiding

- 2016 en 2017: hagelschade en wateroverlast
- 2018: nat voorjaar en droogteperiode zomer
- Maatregelen tijdens droogtecrisis in watersysteem en landbouw
- November 2018: LNV-brief aan Kamer n.a.v. beleidsinzet droogte 2018:
 - Aankondiging Actieprogramma klimaatadaptatie landbouw

Klimaatadaptatiedialoog Landbouw

- Najaar 2017 1ste klimaatadaptatiedialoog landbouw:
 - Over wateroverlast, schade in de landbouw en verzekeraarbaarheid
- Werkgroep Brede weersverzekering:
 - Aantrekkelijker maken Brede weersverzekering voor boeren
 - Vrijstelling assurantiebelasting en verlagen schadedrempel Brede weersverzekering
- Werkgroep klimaatadaptatie landbouw o.l.v. LNV aan de slag gegaan:
 - Analyse wateroverlast landbouw en rolverdeling betrokken partijen
 - Onderzoek Open teelten en klimaatadaptatie in relatie tot financiële weerbaarheid
- Januari 2019 2de adaptatiedialoog: Werkconferentie in Nijkerk
Projectgroep: LNV, IenW, NAS, DPRA, DPZW, LTO, UVW, Verzekeraars, IPO
- Januari 2020 Actieprogramma naar Kamer

Klimaatadaptatie landbouw

Opgaven aan de sessietafels op 15 januari 2019
Wat is er aan de hand en hoe gaan we ermee om?

- 1** Verzilting
- Opwellend water uit zee
 - Minder waterafvoer rivier waardoor zeewater dieper rivier op stroomt

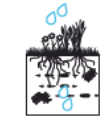
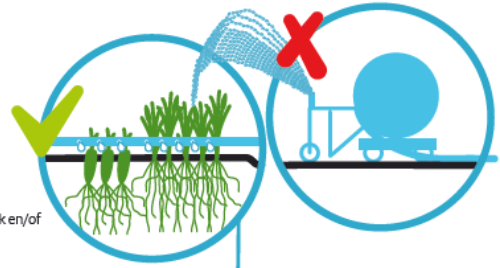

- 2** Zakkend grondwaterpeil
- Te weinig regenval
 - Te veel besproeien met grondwater
 - Te weinig extern wateraanvoer
 - Te veel water afgevoerd eerder in het seizoen

Huidige oplossingen zuinig watergebruik en/of verhogen grondwaterpeil:

- Verhogen bestaande duiker
- Verhogen slootbodemp
- Zuinigere bevoelingsmethode
- Andere wateraanvoerroutes creëren
- Wateropslag creëren, bijvoorbeeld in nabijgelegen natuurgebied

- 5** Slechte bodem houdt minder water vast
Verdwijnen organische stof
- Oplossingen:
- Tijdens oogsten deel groenafval op perceel laten en onderploegen
 - Winter groen bemesting
 - Bemesting met mest vermengd met stro
 - Betere veehouderijssystemen (mestbewerking)

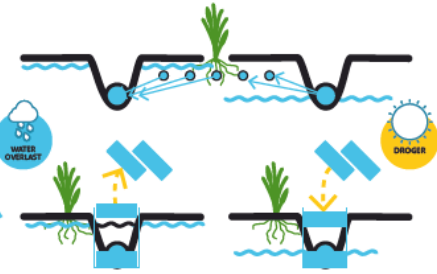
- 6** In verdichte bodem past minder water
- Door zware machines
 - Door te weinig bodemleven (mollen, muizen, wormen, insecten)
- Oplossingen door goed bodembeheer:
- Lichtere of andere machines gebruiken
 - Rondom en tussen percelen (bijvoorbeeld slootranden) meer ruimte voor wilde dieren en planten

- 3** Soms te veel / te weinig water
- Te veel / te weinig regenval
 - Lokaal wordt te veel water afgevoerd

Oplossingen:

- Waterinfiltratie en -afvoer met drainagebuizen
- LOP-stuw: lokaal invloed uitoefenen op waterstand in de sloot

- 4** Inklinken veengebieden door oxidatie van organische stof
Zakkend grondwater waardoor zuurstof bij de organische stof komt

Oplossing:
Grondwater op peil houden

- 7** Gewassen verdrogen en verbranden
- Door hitte en droogte
 - Door verzilting
- Oplossingen klimaatbestendige gewassen en teeltsystemen:
- Nieuwe rassen die bestand zijn tegen hitte en droogte
 - Zouttolerante gewassen
 - Nieuwe teeltsystemen

- 8** Nieuwe ziekten en plagen
- Nieuwe ziekten door warmte en droogte minnende schimmels, bacteriën, virussen en nematoden
 - Nieuwe plagen door warmte en droogte minnende insecten, mijten en andere dieren zoals vraat door ander wild en vogels

Oplossingen:

- Nieuwe rassen
- Andere bestrijdingsmethoden

Doel en insteek actieprogramma

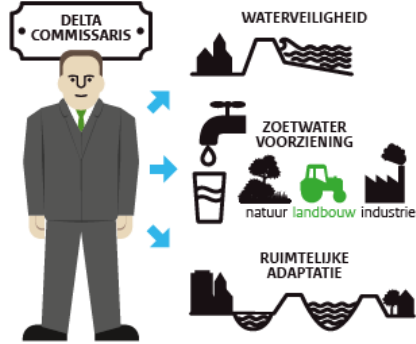
- Doel is een klimaatbestendige(r) landbouw:
 - In 2030 zijn alle ondernemers in de land- en tuinbouw voorbereid om duurzaam en effectief te kunnen omgaan met de veranderingen in het klimaat
- Meerjarige aanpak en samen met partijen
- Veel gebeurt er al en wordt ontwikkeld in de diverse (beleids)programma's
 - Overzicht geven en lacunes benoemen
 - Verbinden en versterken
- Focus op open en bedekte teelten en veehouderij

Klimaatadaptatie landbouw

Het speelveld

Deltaprogramma

Deltaplan

DPZW Deltaplan Zoetwater **DPRA** Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie **DPVV** Deltaplan Waterveiligheid

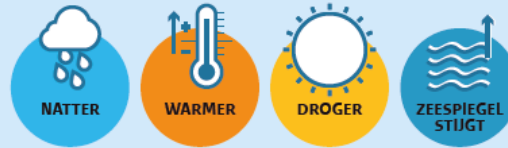

NAS

Nationale Klimaatadaptatiestrategie

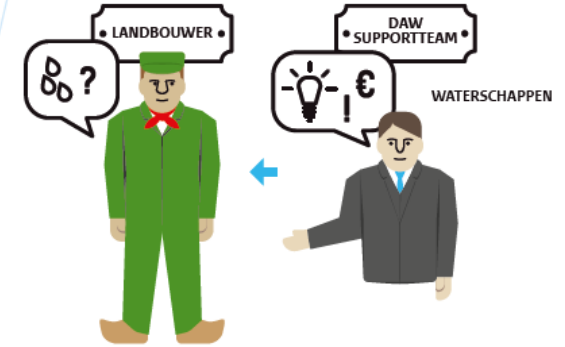

Voorbereiden op klimaat 2050

LTO DAW

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

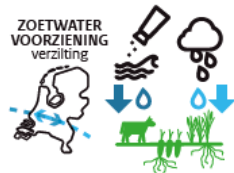
NKWK

Nationaal Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat

PBL, KNMI, WENR, Deltares, RIVM, TNO, STOWA, Universiteiten/Hogescholen...

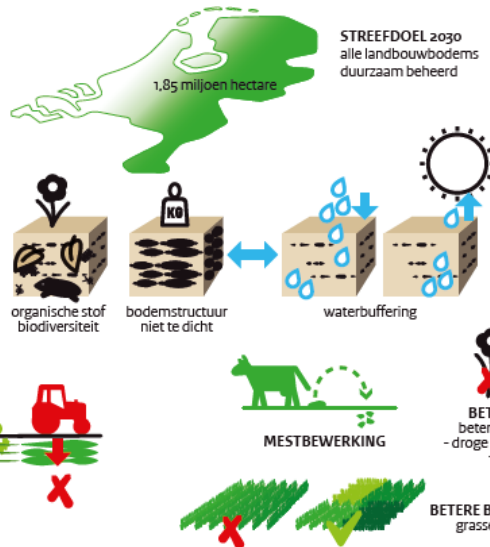
voorbeelden

- Lumbricus: goede waterhuishouding door bodemverbetering
- Water en voedsel: bijv. voldoende schoon en zoet water

LNV

Nationaal Programma Landbouwbodems

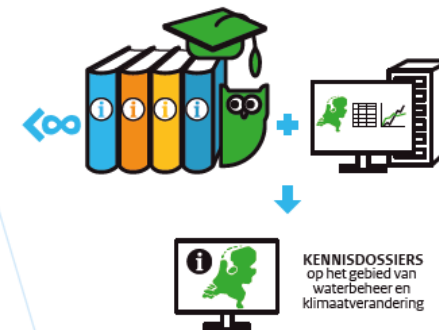

Regionaal waterbeheer > DAW = Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

STOWA

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer Kenniscentrum voor waterschappen Kennis voor waterbeheer

- voorbeelden
- Waterwijzer landbouw
 - Deltafacts

Actieprogramma: 5 pijlers

1. Watersysteem

- Acties n.a.v. Beleidstafel Droogte en Evaluatie Crisisaanpak Droogte
- Zoetwaterbeschikbaarheid / DPZW
- Ruimtelijke adaptatie, stresstesten, risicodialogen / DPRA

2. Bodemsysteem

- Nationaal Programma Landbouwbodems:
 - Hoofddoel is dat alle landbouwbodems in 2030 duurzaam worden beheerd
 - Verbeteren bodemstructuur en toepassen bodemmaatregelen vergroot het waterbergend vermogen

Actieprogramma: 5 pijlers

3. Gewassen en teeltsystemen

- Weerbare planten en teeltsystemen
- Veredeling van klimaatrobuuste en resistente gewassen
- Klimaatbestendige systemen en technieken, o.a. zuinig omgaan met water

4. Veehouderij

- Hittestress, UV-straling, dierziekten

Actieprogramma: 5 pijlers

5. Ondersteunende instrumenten

- Versterken regionale aanpak
- Kennis en innovatie
- Risicomanagement

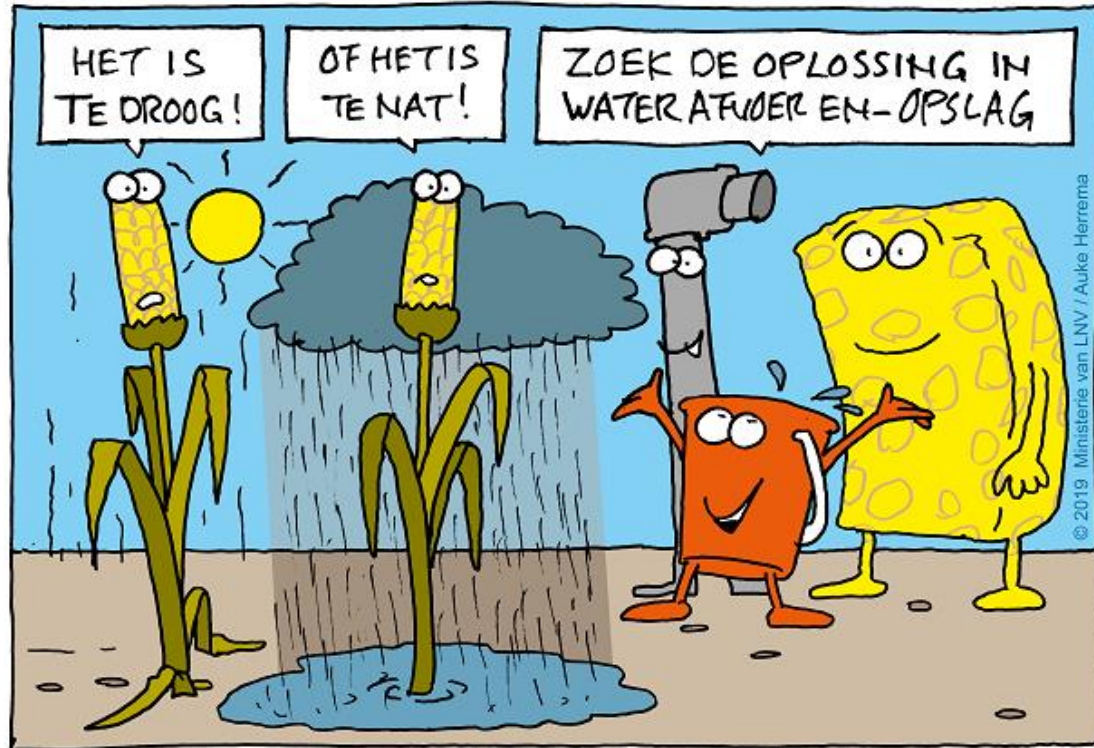
Vervolg

- ✓ 13 februari 2020 bijeenkomst 'Klimaatadaptatie landbouw en natuur: kansrijke gebiedsprocessen'
- Regionaal uitwerken via stresstesten en risicodialogen
- Ontwikkelen kennisagenda klimaatadaptatie landbouw
- Kennis verspreiden, bijv. via DAW

Actieprogramma klimaatadaptatie landbouw

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/01/30/landbouw-weerbaarder-tegen-veranderingen-in-het-klimaat-actieprogramma-klimaatadaptatie-landbouw>

Vragen?